

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	CPSY 525, Hüquq psixologiyası, 3KU (6 AKTS)	
	Departament	Psixologiya	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Magistr	
	Tədris semestri	2024/ 25-ci tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Əliyeva Gülşən Əliəskər	
	E-mail:	gulshen.kovser@gmail.com gulshanalievva@khazar.org	
	Telefon:		
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Neftçilər campus	
Məsləhət saatları	Dərindən sonra		
Prerekvizitlər	Kurs zamanı öyrənilən fənni mənimsəmək üçün zəruri olan bilik, bacarıq və bacarıqları özündə ehtiva edən fənlər bunlardır: Ümumi psixologiya, Sosial psixologiya. Kurs zamanı toplanan məlumatlar və formalaşan bacarıqlar aşağıdakılardır: 1. Tələbə hüquq psixologiyası sahəsində bilik və bacarıqlara yiyələnir; 2. Qazanılan nəzəri biliklər məhkəmə, istintaq, islah proseslərinin psixoloji aspektlərini, iştirakçı tərəflərin, xüsusən də cəzaçəkmə müəssisələrindəki məhkumların psixi sağlamlıq aspektlərini əhatə edir və tələbə bu bilikləri nəzəri və praktiki aspektdən tətbiq etməyi öyrənir; 3. Tələbə hüquq psixologiyasında ölçmə və qiymətləndirməni öyrənir		
Tədris dili	Azərbaycan dili		
Kursun növü	Məcburi		
Dərslilər mənbələr və	<ol style="list-style-type: none"> 1. Əliyev B.H. Məhkəmə psixoloji- ekspertizası. Bakı, BDU 1995 2. Əliyev B.H. Cinayət və mülki prosesdə məhkəmə-psixoloji ekspertizası problemləri. Bakı, Azərneşr 1996 3. Bayramov Ə. , Əliyev B. Hüquq psixologiyası. Bakı 2012 4. Səməndərov F.Y. Cinayət hüququ Bakı 2009 5. Randy K.Otto, Irving B. Weiner “Forensic Psychology”. 4th edition Willey,2013 6. Andrews, D., & Bonta, J. (2003). The Psychology of Criminal Conduct. 3rd ed 7. Bruce A. Arrigo. Issues and Controversies in Crime and Justice. USA 2003 8. Dennis Howitt, Introduction to Forensic and Criminal Psychology, Loughborough University, 2018 		
Tədris metodları	Mühazirə		+
	Qrup işi		+
	Nümunələrin təhlili		+
	Sınıf aktivliyi		+
Qiymətləndirmələr		Tarix	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı	8ci həftə	30%
	iştirak	Semestr ərzində	10%
	Fərdi iş	Semestr ərzində	15%
	Son yekun imtahan	Yanvar 2025	35%
	Fəallıq	Semestr ərzində	10%
	Cəm		100%
Iştirak	Dərslərə hazır olmaq, dərs zamanı fəal olmaq, müzakirələrdə mövzu ilə bağlı suallar vermək və mövzuya uyğun məntiqli şərhlər vermək. Bu zaman digər		

	qrup üzvlərinin fikirlərinə hörmətlə yanaşmaq, onların sözlərini bölməmək, diqqətlə dinləmək, sual vermək və şərh vermək vacibdir.
Fərdi iş və təqdimat	Təqdimatlar interaktiv təlim metodlarına uyğun olmalı və tədqiqata əsaslanmalıdır. Təqdimat zamanı məlumatın ötürülməsi, təqdimatın məzmunu, təqdimatın təşkili, auditoriyanı ələ keçirmə, son ədəbiyyatlara istinad kimi detallar nəzərə alınacaq. Təqdimatlar fərdi iş kimi təqdim edilə bilər.
Kursun təsviri	2001-ci ildə Amerika Psixoloji Assosiasiyası (APA) Məhkəmə Psixologiyasını psixoloqlar üçün ixtisas sahəsi kimi rəsmi olaraq tanıdı. APA məhkəmə psixologiyasının "psixologiyanın hüquq sistemində, xüsusən də məhkəmələrdə tətbiqi və təcübəsi" kimi dar tərifinə üstünlük verib. Kurs mətninin müəlliflərinin fikrincə, hüquq sistemində şəxsin məhkəmə psixoloqu tapa biləcəyi əsas sahələrə aşağıdakılar daxildir: Polis/Hüquq-mühafizə orqanları, cinayət və hüquq pozuntusu davranışı/psixologiyası, qurbanologiya və qurbanlarla bağlı xidmətlər, məhkəmə salonları, islah müəssisələrində və/ ya da həbsxanalar. Bu kurs hüquq və psixologiyanı əhatə edən müxtəlif sahələrin geniş spektrini əhatə edəcəkdir. Bu kurs bəzi sorğu-sual üsullarına diqqət yetirəcəkdir.
Kursun məqsədi	Bu kurs zamanı cinayətkar davranış tələbələrə müzakirə ediləcək. Kursda məhkəmə psixoloqu/psixiatriyanın öz iş funksiyası ilə qarşılaşacağı müxtəlif cinayətləri (məs, zorlama, adam öldürmə, şikətləşdirmə və s.) nümayiş etdirmək üçün təbiətçə qrafik (qora, dəhşətli) ola bilən əyani vəsaitlər təsvir olunacaq. Kurs zamanı hüquq fəaliyyətinin psixoloji aspektləri, istintaq və islah prosesində istifadə olunan metod və metodologiyalar, vəkilin fəaliyyətini tənzimləyən etika və əxlaq normaları, habelə hüquq fəaliyyətinə dair sosial tələblər ətrafı şəkildə öyrəniləcək.
Kursun nəticələri	<ol style="list-style-type: none"> 1. Məhkəmə psixologiyasının əməliyyat tətbiqini başa düşmək və müəyyən edilir 2. Hüquq sisteminin və psixologiyanın müxtəlif funksiyalarını daha yaxşı başa düşür 3. Kriminalistika olan davranış nümunələri haqqında məlumatlılığı artırır 4. Məhkəmə psixologiyasının mənşəyi və səbəblərini izah edir 5. Məhkəmə psixologiyasının ölçülərini və əlaqəli sahələri müzakirə edir 6. Effektiv dinləyici və davranış müşahidəçisi olmaq üçün özünü və bacarıqlarını daha yaxşı başa düşür
Qaydalar	<p>Qaydalar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hər dərs yaradıcı yanaşma və fəaliyyət tələb edir. 2. Dərs zamanı dərs prosesini pozmaq, qeyri-etik hərəkətlər etmək, yersiz və icazəsiz müzakirələr aparmaq, mobil telefon, dinləmə cihazı və radiodan istifadə etmək, həmin dərsə aid olmayan digər fəaliyyətlərlə məşğul olmaq qadağandır. 3. Davamiyyət. 4. Şagirdlərin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Əgər tələbə müəyyən səbəblərdən (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) dərslərə gələ bilmirsə, bu barədə fakültə dekanına məlumat verməlidir. Fənn üzrə ümumi dərs saatının 25%-dən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır. 5. Dərsə gecikmə və digər sinif pozuntuları.

Qiymətləndirmə meyarı	Fərdi işlərin qiymətləndirilməsi	
		Nəticə
Kateqoriya	Qiymətləndirmə meyarı	
Təşkilatçılıq	Təqdimat mövzuya və auditoriyaya uyğundur. Məlumat məntiqi ardıcılıqla təqdim olunur. İstinadlar daxildir	5
Məzmun	Gmövzuya giriş diqqəti cəlb edir, problemi çox yaxşı ortaya qoyur və təqdimatın qalan hissəsi üçün çərçivə yaradır. Təqdimatda dəqiq məlumatlar var. Daxil edilən material təqdimatın ümumi məqsədinə uyğundur. Araşdırmanı yekunlaşdıran açıq bir nəticə var.	5
Təqdimat	Təqdimatçılar auditoriya ilə uyğun göz təması saxlayır və müvafiq surətdə canlandırılır (məsələn, jestlər, hərəkət və s.). Təqdimatçı aydın, eşidilən səsdən istifadə edir. Yaxşı dil bacarıqları və tələffüzdən istifadə olunur. Vizual vəsaitlər yaxşı hazırlanmış, məlumatlandırıcı, təsirli və diqqəti yayındırmayıdır. Təqdimatın müddəti təyin edilmiş vaxt limitləri daxilindədir. Məlumat yaxşı çatdırıldı.	5
	Yekun	15
Təqdimatlar üçün son tarixlər: 2024-cü ilin dekabr ayının son həftəsi.		
Sinifdə iştirak: Tələbələrin mütaliələr və digər kurs materialları əsasında müzakirələrdə iştirak etmək üçün hazırlıqlı şəkildə sinifə gəlməsi gözlənilir. Yekun qiymətinizin 10 balı müvafiq sinifdə iştirakla müəyyən ediləcək.		
İştirakın qiymətləndirilməsi		
Bal	Meyar	
9-10	Mükəmməl hazırlıq nümayiş etdirir: oxunanları sinif müzakirələri ilə əlaqələndirərək son dərəcə yaxşı təhlil edir. Oxumaların və sinif müzakirələrinin təhlili, sintezi və qiymətləndirilməsini təklif edir; Məsələn, sinfi daha da irəli aparan yeni yanaşmalar hazırlamaq üçün müzakirənin hissələrini bir araya gətirmək olar. Davam edən sinif müzakirəsinə çox əhəmiyyətli şəkildə töhfə verir: təhlili təqdim edərkən diqqəti mövzuya yönəldir, digər tələbələrin şərtlərinə çox etik və	

		<p>düşünülmüş şəkildə cavab verir, birgə mübahisələrin qurulması prosesinə töhfə verir, materiala yanaşmanın alternativ yollarını təklif edir və yerli kontekstdə hansı yanaşmaların uyğun olduğunu sinfi təhlil etməyə kömək edir. Davamlı çox fəal iştirak nümayiş etdirir.</p> <p>7-8 Yaxşı hazırlıq nümayiş etdirilir: oxu faktlarını çox yaxşı bilir, onların nəticələrini düşünüb. Oxumaların şərhlərini və təhlilini, sinif müzakirələrini (yalnız faktlardan daha çox) təklif edir. Davamlı şəkildə müzakirəyə yaxşı töhfə verir: digər tələbələrin fikirlərinə cavab verir, öz fikirlərini təhlil edir, başqalarına etik və konstruktiv şəkildə sual verir, əksəriyyətin fikrinə zidd ola biləcək təklifləri təklif edir və dəstəkləyir. Davamlı davamlı iştirak nümayiş etdirir.</p> <p>5-6 Adekvat hazırlıq səviyyəsini nümayiş etdirir: əsas oxu və sinif müzakirəsi faktlarını bilir, lakin onları şərh etməyə və ya təhlil etməyə çalışdığını sübut etmir. Təqdim olunan məlumat sadədir (məsələn, oxumaqdan və ya mühazirədən). Orta dərəcəli nəticə nümayiş etdirir.</p> <p>1 - 4 Sadəcə iştirak edir</p> <p>0 Çox vaxt iştirak etmir və ya iştirakı pozucudur (çox vaxt dərslərə gecikmək, dərs zamanı bir dəfədən çox sinif otağı tərk etmək, telefon və digər cihazlardan dərsə aid olmayan məqsədlər üçün istifadə etmək, dərsdə iştirakla bağlı razılaşdırılmış qaydaları pozmaq kimi hallar)</p>
Həftə	Mövzu	Mənbə
1.	Hüquq psixologiyası tarixi. Hüquq psixologiyası fənninə giriş.	Curt R. Bartol and Anne M. Bartol. Randy K. Otto and James R. P. Ogloff. Randy K.Otto, Irving B. Weiner "Forensic Psychology". 4th edition Willey,2013 Bölüm 1
2.	Hüquq psixologiyasında etik qaydaların gözlənməsi və tətbiqi	David DeMatteo, Michael E. Keesler, and Heidi Strohmaier. Irving B. Weiner and Allen K. Hess Randy K.Otto, Irving B. Weiner "Forensic Psychology". 4th edition Willey,2013 Bölüm 1
3.	Hüquq psixologiyası tədqiqat metodları. Qiymətləndirmə meyarları	Randy K.Otto, Irving B. Weiner "Forensic Psychology". 4th edition Willey,2013 Bölüm 1
4.	İlkin müsahibənin təşkili. Cinayətkar şəxsiyyətinin ünsiyyət prosesində təhlili	Andrews, D., & Bonta, J. (2003). The Psychology of Criminal Conduct. 3rd edn. Cincinnati, OH: Anderson. An assertive view of the role of psychology in explaining crime, particularly good on risk assessment and intervention. Bölüm 1

5.	Xüsusi tətbiqlər. Şahid ifadələrinin alınması. Uşaqlar və yeniyetmələrin şahid kimi dindirilməsi	Stephen J. Ross, Colin G. Tredoux, and Roy S. Malpass Randy K.Otto, Irving B. Weiner “Forensic Psychology”. 4th edition Willey,2013 Bölüm 2
6.	Cinayətəkar şəxslərin psixologiyası. Cəzaçəkmə müəssisələrində psixoloji mühit	Paul Gendreau and Claire Goggin Randy K.Otto, Irving B. Weiner “Forensic Psychology”. 4th edition Willey,2013 Bölüm 2
7.	Məhkumların psixi sağlamlığının təhlili, ölçü meyarları	Robert D. Morgan, Daryl G. Kroner, Jeremy F. Mills, and Ashley B. Batastini Bölüm 2
8.	Aralıq imtahanı	
9.	Cəzaçəkmə müəssisəsi əməkdaşlarının psixi sağlamlıq məsələləri Zabit şəxsiyyətində qeydə alınan emosional problemlər.	Bruce A. Arrigo. Issues and Controversies in Crime and Justice. USA 2003 Bölüm 3
10.	Yeniyetmə cinayətkarlar. Yetkinlik yaşına çatmayanlarla iş.	Bruce A. Arrigo. Issues and Controversies in Crime and Justice. USA 2003 Bölüm 3
11.	Ailə travmaları, ailədaxili zorakılıq hallarının təhlili	Bruce A. Arrigo. Issues and Controversies in Crime and Justice. USA 2003 Bölüm 3
12.	Istintaq proseslərində və müəssisələrində həssas qrup nümayəndələri, yaşlılar, hamilə qadınlar, körpə uşaqlı analar. Psixi və fiziki qüsurları olan şəxslər	Bruce A. Arrigo. Issues and Controversies in Crime and Justice. USA 2003 Bölüm 4
13.	Riskin qiymətləndirilməsi, residivizmin təhlili	Dennis Howitt, Introduction to Forensic and Criminal Psychology, Loughborough University, 2018 Bölüm 4
14.	Hüquqi proseslərdə psixoloqun rəyi. Rəy və hesabatların tərtibi qaydaları	Irving B. Weiner Randy K. Otto, Susan L. Kay, and Allen K. Hess Bölüm 4
15.	Yekun imtahan	